

RÖ FOLKETS HUS

I början av 1900-talet fanns här i Rö ett sågverk, som sysselsatte som mest ca 200 man. Här, såväl som på andra orter, bildades en fackförening bland arbetarna, vilket inte sågs med blida ögon från företagets sida. Det var svårt att få någon lämplig lokal att hålla till i vid mötena. Det blev att försöka packa ihop sig hemma hos någon arbetskamrat, men alla var trångbodda så det var inte så lätt. Nu föddes tanken på att de själva skulle försöka bygga en egen lokal. Några eldsjälar ställde sig i spetsen för projektet.

En förening bildades, som kallades Rö Arbetares Byggnadsförening u p a.

Den första styrelsen bestod av Nils Nyberg, Albert Hallén, Jon Pettersson, Eugen Höglund och Viktor Höglund.

På ett möte den 20 mars 1910 antogs de stadgar som utarbetats. Dessa registrerades i Härnösands landskansli den 6 juni 1910.

För att få ihop pengar till byggnationen beslöts att sälja andelsbevis á 10:- Nils Nyberg köpte de 5 första andelarna.

Sedan ställde de övriga upp och köpte allt efter råd och möjlighet. Den relativt lilla summan på 10:- var dock på den tiden en ganska stor uppoffring för de flesta

Den 8 juli 1910 inköptes en tomt på 0,362 har av Kristina Englund Vålånger för 250 :- . Lagfartsbevis utfärdades av Häradsrätten den 18 jan 1911. Tomten inregistrerades under namnet Arbetarnas borg No: 1.

Den tomt som inköptes var inte precis lättarbetad. Den bestod mest av berg och storsten.

Jonke (Jonas) Pettersson blev utsedd till sprängarbas. Många villiga arbetare ställde upp och med okuvlig vilja och energi rensades tomten. Att det var gott om sten bevisas av den stenbank som finns upplagd på nedre delen av tomten.

Huset byggdes av arbetarna själva. Virket hämtades från sågverket, dels sjövägen med roddbåtar, dels landvägen genom bärning på axlarna. Så införskaffades även all den sågspån som behövdes som fyllning i väggarna.

Efter mycket slitsamt arbete stod huset färdigt och glädjen var stor över att äntligen ha en egen lokal. Ty hur fattigt och slitsamt människorna än har bör man även få dansa och glädjas ibland.

Då behövdes inga stora musikorkestrar. När det drog ihop sig till dans, då ställde många av bygdens söner upp som spelmän. Vi minns namn som Pelle och Hugo Hallén, Helmer Persson, Anton Bergqvist, Sven Sjödin, mfl, mfl.

Stora gager var det ej tal om, ofta inget alls eller bara bjudning ur medhavda pluntor. Ibland gick någon runt med hatten och samlade ihop någon krona.

Många har med tiden burit med sig mycket roliga minnen från de basarer som anordnades, samt de trevliga gubbtävlingar på skidor som då gick att genomföra genom att så mycket folk ännu fanns i byarna runt om.

Nyårsrevyerna med dans var också uppskattade då den egna amatörgruppen genomförde sina föreställningar, till publikens stora förnöjelse.

På 30-talet fanns i Folket Hus ett ABF-bibliotek, där bygdens ungdomar satt i studiecirkel och bättrade på sitt kunnande i bl a samhällslära och mötesteknik. Här tränade också den livaktiga teatergruppen som roade publiken vid många tillställningar.

1934 sökte styrelsen tillstånd att visa film i lokalen. Detta beviljades efter en mycket noggrann

besiktning av lokalen, vilket ledde till vissa förändringar åtföljda av stränga uppmaningar att följa de föreskrifter som meddelats.

Huset byggdes efter dåtida krav. Inget vatten eller avlopp och med torrdass i ett uthus. Veden måste bäras in när man skulle elda i kökets vedspis eller samlingslokalens stora kamin. Här var det kvinnorna som fick ta det största ansvaret.

Det ansågs nödvändigt att ha en vaktmästare, som med sin familj skulle bo i den lilla lägenheten på övre planet, för att se till huset och städa mm. De första vaktmästarna fick också finna sig i att ta emot föredragshållare och ge dem logi och mat. Det fanns ju inte bilar och bussar här på den tiden.

De vaktmästarefamiljer som bott där är:

Hjalmar och Ida Sjödin
Gustav och Elice Nordlund
Henning och Edit Viberg
Severin och Eira Olsson
Pelle och Göta Hallén
Hilding och Maj Pettersson
Olov och Nanna Åberg
Bengt och Gun Högmark

Sedan sågverket lagts ned 1930 och folket började flytta ifrån byn blev det en kämpig tid att klara driften av huset. Från början fanns ju

Arbetarekommunen, Kvinnogillet, Kvinno-klubben och en NTO-förening som stöttade styrelsen. Dessa föreningar tynade dock bort på grund av medlemmars avflyttning. Kvar fanns en grupp av idéellt arbetande medlemmar som till varje pris ville behålla lokalen som en samlingspunkt för byn.

1961 hyrdes lokalen ut till militären under repövning på 2 månader. Det gav ett bra tillskott till kassan.

1962 började taket läcka. I april 1963 begärde styrelsen ett anslag från kommunen för att åtgärda detta. Kommunen beviljade 2700:- i anslag som skulle räcka till ett nytt plåttak. Sommaren 1963 lades taket på.

Ekonomin var dock fortfarande skral och styrelsen för Byggnadsföreningen hade börjat undersöka möjligheterna att avveckla och evt sälja Folkets Hus då en vändning i situationen uppstod. Ernst Maul (orgelbyggaren) kom hitflyttande 1953. Han var intresserad av bordtennis och bildade Vårö BTK. En tid efter bildandet, omkr år 1970, skrevs ett 5-årigt hyreskontrakt med VÅRÖ BTK. De lovade själva genomföra en reparation och fick därigenom en billig hyra.

Krav uppstod på att det skulle finnas möjlighet att duscha efter träningar och tävlingar.

Styrelsen beslöt 1981 att ansöka om

upprustningsbidrag hos kommunen.

En möjlighet till erhållande av bidrag uppstod, dels genom att Folkets Hus inräknades i kommunens samlingslokalplan, dels genom att Bostadsstyrelsen just då erbjöd särskilda bidrag för upprustning av samlingslokaler.

Byggnaden klassades även som kulturhus.

Byggnadsföreningen beviljades härmed både statligt och kommunalt upprustningsbidrag med sammanlagt 85 % av beräknad upprustningskostnad. Bidraget uppgick härigenom till 556200:-

Resterande del av kostnaden samt evt överskridande fick lånas upp hos Sparbanken Härnösand mot kommunal borgen.

Arbetet påbörjades i slutet av 1982. Köket byggdes helt om och moderniserades med vatten och avlopp samt elspis och kylskåp. WC installerades, likaså duschar samt elvärme i hela huset.

Det yttre utseendet fick inte ändras. Nya fönster som beställdes fick samma utseende och storlek som de gamla. Det gamla obehandlade trägolvet byttes ut mot mer lättskött parkettgolv. Även de gamla träbänkarna utbyttes mot nya lätta stapelbara stolar samt nya fällbord anskaffades.

Sedan huset helrenoverats och moderniserats revs det gamla uthuset, som hade innehållit vedbod och

utedass. Den gamla brunnen fylldes igen och marken utplanerades och blev parkeringsplats.

Invigningen efter renoveringen hölls den 30 april 1983. Vid invigningen deltog från Kommunen Tord Oscarsson och Rolf Andersson. De överlämnade till föreningen en tavla som gåva från Kommunen. Tavlan finns nu uppsatt på en av väggarna i lokalen.

Nu fanns ett Folkets Hus som kunde hyras ut till alla som ville hyra, även handikappade eftersom lokalerna är handikappanpassade.

Bland prominenta personer som uppträtt på Folkets Hus kan nämnas bl a Allan Edwall och Ernie Englund.

Ernie Englund har faktiskt koppling till stället genom att det var hans farmor Kristina Englund som sålde tomten till föreningen.

1992 upprustades även lägenheten i övre planet och byggdes om senare till konferens- och sammanträdeslokal.

Den nuvarande verksamheten omfattar, liksom tidigare, en hel del egna fester och arrangemang varav en del blivit tradition och genomförs varje år, te x majbrasa, midsommarfest, grillfest i juli samt höstfest.

Flera andra aktiviteter förekommer också som surströmmingskivor, midvinterblot, julfest för barn och på senare tid After Work på vinterhalvåret. mm.

Lokalerna hyrs dessutom ut till föreningar och enskilda för möten och fester. Även kyrkan har regelbundna sammankomster i lokalerna.

Byalaget kring Kustleden hyr lokalerna regelbundet och har Folkets Hus som bas för anvisade personer från Arbetsförmedlingen. Byalaget har även bildat en bordtennissektion och hyr Folkets Hus två kvällar i veckan för spel. Den anrika föreningen Vårö BTKs emblem, pokaler och priser har åter fått plats i lokalerna som en sporre för de vuxna och barn som tränar.

Får två år sen återinrättades ett bibliotek i lokalerna på övre planet. Där genomförs litteraturcirklar höst och vår.

På senare år har föreningen arrenderat Gunnel Sjöströms bagarstuga för att kunna hyra ut till de som kan och vill lära sig baka tunnbröd.

Vi hoppas kunna bedriva våra aktiviteter också i fortsättningen med samma idélla intresse och goda anda.

Rö Folkets Hus ligger naturskönt vid Vålångersfjärden med vacker utsikt över Ångermanälven, Vålön och Hemsön. För senare tiders barn står detta "kulturarv" även som ett monument över arbetarna vid Rö sågverk.

För mer information besök vår hemsida:
www.rofolketshus.se

STYRELSEN

Texten skriven av föreningens forne sekreterare, nu
bortgångne Gerda Öhlund.

Texten kompletterad av Lennart Lahti, föreningens
kassör sedan 1978-2010.